

ОСОБЛИВОСТІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ

Н.О. Євдокимова, О.С. Чеканова. Особливості ігрової діяльності дітей з аутизмом. У статті акцентується увага на необхідності соціалізації дітей-аутистів. Засобом первинної соціалізації цих дітей визначається гра. Відтак, актуалізується побудова логіки становлення здатності дітей з аутизмом до гри. Особливостями ігрової діяльності дитини з аутизмом визначено: самостимуляцію слухових, зорових, тактильних та інших відчуттів; використання неігрових предметів; обмеженість й одноманітність дій з іграшками; відсутність ігрового сюжету; байдужість до дорослих. Визначено основні та специфічні завдання ігрових занять для дітей з аутизмом. Виділено рівні в освоєні дитиною ігор: налагодження контакту; наслідування; ігри за правилами; сюжетно-рольові ігри. Запропоновано структуру ігрового заняття для дітей з аутизмом.

Ключові слова: діти з аутизмом, ігрова діяльність, ігрове заняття, емоційний контакт, комунікативні здібності.

Н.А. Евдокимова, Е.С. Чеканова. Особенности игровой деятельности у детей с аутизмом. В статье акцентируется внимание на необходимости социализации детей-аутистов. Средством первичной социализации этих детей определяется игра. Следовательно, актуализируется построение логики становления способности детей с аутизмом к игре. Особенности игровой деятельности ребенка с аутизмом определено: самостимуляцию слуховых, зрительных, тактильных и других ощущений; использование неигровых предметов; ограниченность и однообразие действий с игрушками; отсутствие игрового сюжета; равнодушие к взрослым. Определены основные и специфические задачи игровых занятий для детей с аутизмом. Выделены уровни в освоении ребенком игр: налаживание контакта; подражание; игры с правилами; сюжетно-ролевые игры. Предложена структура игрового занятия для детей с аутизмом.

Ключевые слова: дети с аутизмом, игровая деятельность, игровое занятие, эмоциональный контакт, коммуникативные способности.

Постановка проблеми. Аутизм називають хворобою ХХІ ст. Аналіз статистичних даних показує, що процент народжуваності дітей з розладами аутичного спектру неухильно зростає. Так, на 2017 р. статистика з аутизму діагностує на 50 дітей 1 дитину з розладами аутичного спектру, тоді як на 1995 рік діагностували 1 дитину з аутизмом на 5000 дітей з нормальним розвитком [1].

Оскільки збільшується відсоток дітей цієї категорії, збільшується і потреба у їхній соціалізації, бо, як показує практика, більшість дітей, які страждають на аутизм, мають проблеми у спілкуванні та взаємодії з іншими людьми.

Гра – це діяльність, спрямована на отримання емоційного задоволення через здійснення активних фізичних чи розумових зусиль, в яку охоче залучаються діти. За походженням і змістом гра є соціальним явищем, одним із засобів первинної соціалізації, що сприяє входженню дитини в людське співтовариство. Гра вчить таким поняттям як партнерство, синхронність, послідовність, самоконтроль, а найважливіше, що під час гри дитина має можливість відчувати, що її люблять, поважають, розуміють.

У ранньому віці гра дитини має характер предметно-маніпуляційної діяльності. Дитина поглинена предметом і діями з ним. Коли вона опановує дії, вплетені у спільну діяльність з дорослим, вона починає усвідомлювати, що здатна діяти сама. У дошкільному віці увага переноситься з предмету на людину, завдяки чому дорослий і його дії стають для дитини зразком.

На межі раннього і дошкільного дитинства вперше виникає гра з сюжетом. Цей тип гри інколи називають режисерською. Трохи пізніше з'являється образно-рольова гра. У ній дитина уявляє себе ким (або чим) завгодно і відповідно діє. Але обов'язковою умовою розгортання такої гри є яскраве, інтенсивне переживання: дитина у своїх ігрових діях відтворює той образ, який викликав у неї сильний емоційний відгук.

Режисерська й образно-рольова ігри стають джерелами сюжетно-рольової гри, яка досягає своєї розвинутої форми до середини дошкільного віку. Пізніше з неї виділяються ігри за правилами. Слід зазначити, що виникнення нових видів гри не скасовує повністю попередніх, вже засвоєних – всі вони зберігаються і продовжують удосконалюватися.

У дитини з аутизмом така логіка становлення здатності до гри порушена, у зв'язку з одноманітністю гри, що є стереотипною маніпуляцією [1]. Відтак, актуальним стає побудова логіки становлення здатності дітей з аутизмом до гри.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У 50-90-х роках ХХ ст. (так званий постканнерівський період) аутистичні розлади у дітей вивчали за допомогою уточнення клініко-психопатологічних особливостей раннього дитячого аутизму. У результаті досліджень багатьох авторів (В. М. Башина, Г. Н. Пивоварова (1970); В. М. Башина (1980); Л. Вінг (1981); Е. Ентоні (1958); Дж. Лутц (1968); Б. Рімланд (1964); М. Рутгер (1987) у структурі раннього дитячого аутизму вдалося виявити такі розлади як порушення апетиту, відсутність адаптації до оточення, а також афективні розлади; уточнити терміни розгорнутого прояву (до трьох-п'яти років) клініки дитячого аутизму і можливість виникнення позитивних психопатологічних розладів поряд із симптомами порушення розвитку всіх сфер діяльності (Л. Каннер (1956), В. М. Башина (1975, 1978, 1980); Л. Ейзенберг та ін.).

На думку деяких учених, у людей, які мають аутизм, наявні вроджені перцептивні чи когнітивні порушення, що унеможливають їхнє нормальне спілкування та взаємодію з іншими. Одним із широко відомих пояснень цього є теорія "емоційно-когнітивного функціонування" (Фрітц (1989); Байрон-Кохен (1997); Леслі (1997); Хейп (1997)).

Проте побудова логіки становлення здатності дітей з аутизмом до гри на сьогодні не стала предметом наукових дискусій.

Метою статті є визначення особливості ігрової діяльності дитини з аутизмом та розробка рекомендацій щодо структури ігрового заняття.

Для досягнення мети дослідження визначено такі завдання:

- характеристика ігрової діяльності дітей з аутизмом;
- формування структури ігрового заняття для дітей з аутизмом;
- аналіз особливостей та результативності ігрового заняття залежно від типу ігор.

Вклад основного матеріалу і результатів дослідження. На підставі аналізу наукових джерел нами визначено особливості ігрової діяльності дитини з аутизмом:

- найчастіше аутична дитина грає з власними відчуттями: її гра націлена на самостимуляцію певних слухових, зорових, тактильних та інших привабливих для неї відчуттів. Так, дитина викладає довгі ланцюги з кубиків (різномірних матеріалів і предметів), групує предмети за кольором, або "грається" з машинкою нетиповим чином – тримаючи в руках, безперервно прокручує колесо і спостерігає за його рухом; або прислухається до звуків колес машинки, коли її возити вперед-назад тощо.

Важливий момент при цьому – дитина охоплена такою діяльністю тривалий період і під час неї часто не терпить не тільки участі, а й навіть присутності інших людей біля себе [4];

- дитина часто грає з неігровими предметами (кришки від кастрюль, мотузочки, папірці тощо). Якщо ж дитина бере в руки іграшки, то найчастіше це – кубики, конструктор, машинки, дзига (але не ляльки), при цьому дії з ними – обмежені й одноманітні. Ввести в її маніпуляції з предметами якісь зміни досить складно;

- у грі найчастіше немає сюжету, а якщо він все ж таки є, то буває дуже "згорнутим", недеталізованим;

- дитина не грає у гру, запроповану дорослим.

У табл. 1 наведено характеристики ігрової діяльності, що становлять контраст порівняно з проявами розладів аутичного спектру.

Головна ціль ігрових занять – дати кожній дитині можливість отримати досвід взаємодії з іншою дитиною, засвоїти різні форми такої взаємодії і, таким чином, відчувати себе частиною колективу.

Характеристики ігрової діяльності дітей

<i>Прояви аутизму</i>	<i>Ігрова діяльність</i>
Ригідність і консерватизм	Легкість й імпровізація
Емоційна одноманітність, невиразність	Емоційна розкутість і розмаїття почуттів
Обмеженість рухів	Широкий спектр рухових проявів
Стереотипії	Творчість
Фрагментарність сприйняття предметів і подій	Убачання подій і предметів у взаємозв'язках
Безцільність дій	Цілеспрямованість, позиція активного діяча
«Тотальна» самотність, байдужість до людей	Міжособистісна взаємодія, потреба в інших людях, радість спілкування

Основні завдання таких занять:

- сприяти розвиткові творчих здібностей;
- розвивати здатність до організованості, довільну регуляцію поведінки;
- формувати образ "Я" дитини через ігрову взаємодію з іншими дітьми та дорослими;
- формувати уявлення про навколишній світ.

Специфічні завдання:

- формувати у дітей мотивацію до взаємодії та спілкування;
- стимулювати ігрову, комунікативну, мовленнєву активність дитини;
- вивільняти напругу, досягати розкутість;
- створювати передумови для спонтанної, довільної поведінки в цілому.

Залежно від рівня та особливостей розвитку дітей, на ігровому занятті ставляться і вирішуються різні завдання.

З метою розвитку ігрової діяльності дітей з розладами аутичного спектру можна виокремити декілька рівнів в освоєнні дитиною ігор: від пасивної участі й обов'язкової підтримки дорослого в іграх – до активної ігрової взаємодії з педагогами та іншими дітьми. Залежно від здатності дитини долучатися до нової ситуації та готовності до взаємодії з дорослим й однолітками визначаємо такі рівні становлення ігрової діяльності дитини з аутизмом: налагодження контакту; наслідування; ігри за правилами; сюжетно- рольові ігри.

Рівень 1. Налагодження контакту

Початковий етап спрямований на засвоєння дитиною стереотипу заняття. Дорослий часто змушений брати ініціативу на себе. При цьому дитина може сидіти у дорослого на колінах. Основні ігри – це ритмічні вірші-забавлянки з емоційною кульмінацією, котрі супроводжуються дія-

ми і на котрі дитина емоційно позитивно відгукується. Роль дитини при цьому пасивна, але в ході улюблених ігор вона прислуховується до знайомих забавлянок, дивиться на інших учасників, за бажанням виявляє власну активність, щоб попросити дорослого продовжувати.

Завдання:

- формувати цілеспрямовану активність дитини;
- розвивати уважність дитини;
- формувати позитивний емоційний відгук;
- сприяти формуванню базового відчуття безпеки та довіри до людей;
- сприяти становленню здатності до контакту.

Якщо дитину з аутизмом без належної підготовки прийняти в групу, то нове середовище може бути для неї стресогенним, і вона виявлятиме проблемну поведінку. Тому вкрай необхідно, перш за все, створити середовище, яке б дитина відчувала як безпечне для себе.

Спочатку фахівець на індивідуальних заняттях поступово вибудовує спілкування з дитиною, що ґрунтується на довірливих стосунках. Емоційний зв'язок із дорослим не тільки розширює уявлення дитини про навколишній світ, а й змінює її сприймання себе самої. Дитина починає краще розуміти свої емоції, уявляти результати своїх дій і, як наслідок, стає більш відкритою для спілкування з іншими людьми.

Завдяки цьому з'являється можливість для включення дитини в групове заняття, а емоційний контакт з педагогом стає необхідним "містком" для цього. Педагог супроводжує і підтримує дитину при першому досвіді перебування на групових заняттях, допомагає зорієнтуватися у новому середовищі, подолати страх та невпевненість. Спочатку час перебування дитини у групі повинен бути коротким, дозованим за насиченістю. На першому етапі заняття повинні бути короткими, що дозволить дитині швидше навчитися брати участь в занятті від початку до кінця. Якщо ж дитина не готова брати участь в новому для неї занятті більш ніж декілька хвилин, необхідно надати їй можливість приєднуватися на певний проміжок часу до дітей для того, щоб пограти в улюблену гру, а потім перепочити від активної спільної діяльності.

При введенні у групу важливо, щоб дитина мала можливість спочатку поспостерігати за тим, що відбувається, і тільки потім стати учасником заняття. Умови, в яких проводиться ігрове заняття, надають дитині таку можливість. Знаходячись у тій самій кімнаті, що й інші діти, дитина може не сидіти разом з іншими, а спостерігати зі сторони. Поступово вона звикає до нової ситуації і в якийсь момент сама вирішує приєднатися до гри та зробити щось разом з іншими дітьми.

На занятті дитину можна посадити навпроти інших дітей; це допомагає їй зосередитися на обличчях інших учасників, на ігрових та на-

слідувальних діях. Усі діти сидять у колі, обмежений простір якого дає змогу краще концентрувати увагу та долучатися до діяльності, а короткі завдання полегшують регулювання тривалості участі дитини в занятті.

На етапі встановлення контакту основними іграми є ритмічні. Їх ціль – емоційне єднання дітей та дорослих, наслідування емоцій. Ритм відіграє важливу роль в організації поведінки дитини. Ігри проводяться одна за одною у певній послідовності. Дитина швидко засвоює їх порядок, починає чекати улюблену гру, знає, коли заняття закінчиться.

Зовнішній ритм, заданий педагогом, допомагає дитині організувати власну активність: багатьом легше плескати у долоні або хитати головою у ритмі вірша чи пісні, що звучить. Якщо рухи дитини підкорені зовнішньому ритму, їй легше змінювати їх за ходом виконання завдання: зупинитися, коли замовчить педагог, який читає вірш, збільшити темп або ж змінити сам рух. В умовах ритмічно організованої дії дитині не надають інструкції, а створюють таке середовище, в якому вона сама долучається у гру та може здійснювати конкретні повторювані рухи.

Отже, ритм виконує функції стимулювання та регуляції, активізує дитину та спонукаючи її взяти участь у запропонованих іграх, а також дає змогу організувати свою активність, співвіднести її з діяльністю інших учасників заняття. Гарно активізує дітей зміна ритму (наявність пауз, зміна темпу). Все це допомагає дитині приєднатися до спільної діяльності – спочатку емоційно, а потім і власними рухами.

Важливо, що до дитини не має бути прямого звернення зі сторони дорослого, вимог виконати якийсь рух – вона виконує це самостійно, захоплюючись ритмом та емоціями.

Рівень 2. Наслідування

Наступний етап спрямований на засвоєння дитиною простих дій з наслідування. На цьому етапі дитина стає активнішою, ініціатива дорослого зменшується. Розповідаючи вірші, дорослий ініціює деякі рухи дитини, а інші рухи він робить сам. У цьому випадку обираються ритмічні, сенсорні ігри та ігри на наслідування.

Ритмічні ігри використовуються не лише на першому етапі занять. Якщо діти активно беруть участь в простих ритмічних іграх, їм пропонують ігри на наслідування.

Наслідування – необхідна сходинка у розвитку ігрової діяльності дитини. Зазвичай дитина засвоює безліч таких ігор у ранньому віці, спілкуючись з мамою. Такі ігри – важлива частина спілкування та початок спільної гри з батьками та близькими дитині дорослими. Ці ігри готують дитину до більш складних ігор, де необхідна активна взаємодія, засвоєння ігрових правил. Крім цього, вони дуже необхідні для мовленнєвого розвитку.

Особливу увагу приділяють спонуканню дитини до проявів власної активності, запам'ятовування складних моторно-рухових програм – спеціальним вправам (наприклад, стимулюючим міжпівкульну взаємодію).

Необхідною умовою проведення ігрових занять є наявність емоційної та сенсорної насиченості. Педагоги повинні постійно знаходитися у контакті з дітьми, емоційно коментувати хід заняття, заряджати своїми емоціями дітей.

Сенсорні ігри – важлива частина ігрових занять. Сенсорні переживання є найбільш доступними для будь-якої дитини, вони дозволяють повернути увагу, допомагають їй пережити емоційну єдність з усією групою. Сенсорні ігри дуже різноманітні. Можна разом роздивлятися цікавий предмет, передавати по колу вібруючу іграшку, баночки з запахами; накриватися всім разом покривалом або ж по черзі накривати та "шукати" дітей тощо.

Сенсорні ігри у колі допомагають підняти емоційний тонус дитини, дозволяють їй побачити емоційну реакцію однолітків та дорослих і, отже, розвивають її комунікативні здібності.

Однією з найважливіших задач на цьому етапі є розвиток уміння чекати своєї черги, здатність передати яскраву іграшку далі по колу.

Одні й ті ж ігри у різних групах припускають різну ступінь участі та допомоги дорослого і можуть виконувати різні задачі. В одній групі діти можуть ловити мильні бульбашки, що надуває педагог, або ж по черзі самостійно видувати – тут варто надати можливість кожній дитині відчувати емоційний стан інших дітей, навчитися чекати своєї черги. У другій групі таж сама гра стимулює також мовленнєву активність: дитина повинна попросити баночку з мильними бульбашками. Залежно від особливостей дітей можуть бути поставлені інші завдання.

Рівень 3. Ігри за правилами

На складнішому етапі дитина готова виконувати прості дії за проханням педагога. Це допомагає ввести в заняття, крім вже названих ритмічних, сенсорних та ігор на наслідування, ігри на взаємодію та ігри за правилами. Ці ігри сприяють створенню гарного емоційного контакту не лише з дорослим, але й допомагають формувати інтерес до однолітків та взаємодію з ними.

Ігри за правилами спрямовані на розвиток у дітей довільної уваги та довільної діяльності, уміння вчасно вступати у гру та дотримуватись умов гри. Перші, найпростіші, правила передбачають, що учасники роблять певні дії по черзі. Для цього на ігровому занятті часто використовують ігри з предметами, у яких діти можуть засвоїти побутові подробиці, важливі для розвитку уявлень про навколишній світ. Діти з низьким рівнем розвитку навчаються брати іграшку, здійснювати з нею прості ігрові дії,

ставити її в певне місце. Одна й та сама дія по чергово виконується кожною дитиною. Основна мова такої гри – дочекатися своєї черги і виконати нескладні дії з іграшкою. Дитині не завжди легко відразу зрозуміти і прийняти ці умови. Повторення ігор допомагають їй вчасно вступити у гру і виконати дію вірно.

Граючись, діти навчаються виконувати більш складні і різноманітні дії по мовленнєвих інструкціях дорослого, слідувати за виконанням правил гри. Так у дітей з'являються нові можливості регуляції своєї поведінки.

Складнішим різновидом ігрової діяльності є рольові ігри за правилами. Тут одна дитина виступає у ролі ведучого і виконує якусь дію або ж послідовність декількох дій. Такі ігри спрямовані на активну взаємодію між дітьми. Рольові ігри розширюють комунікативні можливості дитини, допомагають компенсувати недостатність спілкування та емоційних зв'язків з іншими людьми.

Рівень 4. Сюжетно-рольові ігри

На цьому етапі діти засвоюють зміст ігор та їх порядок, у них з'являється можливість виявити ініціативу: з певного моменту діти починають самі пропонувати ведучому ігри, в котрі вони хотіли б зіграти, а також різноманітні варіанти змін уже знайомих ігор та завдань. По мірі розширення можливостей дітей необхідно зменшити кількість наданої допомоги і ступінь участі дорослих у занятті. Ігри та завдання поступово змінюються та ускладнюються, збільшується їх кількість, і як наслідок, тривалість заняття. Все більшу частину заняття складають ігри за правилами та ігри на взаємодію, з'являється можливість обговорювати цікаві для дітей питання. Так поступово ігрові заняття стають для дітей цікавим місцем.

На четвертому етапі обов'язковим є наявність сюжетно-рольових ігор. Особливо важливі рольові ігри за правилами у групах. Дітям з аутизмом важливо навчитися реагувати на звернення, проявляти ініціативу у спілкуванні, витримувати хоча б нетривалий контакт очима з іншими людьми. Ці труднощі опрацьовують індивідуально з кожною дитиною. Ігрові заняття дають можливість застосовувати навички взаємодії та спілкування у грі з однолітками. Стаючи ведучим у грі, дитина опиняється у полі зору інших дітей. Вона має виявити себе, здійснити вибір. Отже, у дитини розвивається уявлення про власне "Я".

У рольових іграх, що складають ігрове заняття, дуже простий, емоційно насичений сюжет, нескладні правила. Один із дітей виконує роль ведучого. Ця роль може зводитися до однієї дії – кинути комусь м'ячик, знайти іграшку, захovanу в іншої дитини, придумати і показати рух, який повторюють усі інші учасники гри. Такі ігри вводяться поступово з урахуванням рівня емоційної готовності дітей до активної взаємодії. Якщо дітям відразу складно долучитися до гри, педагог привертає увагу однієї

дитини до другої, пропонує готові форми ігрової взаємодії, котрими дитина спочатку оволодіває формально.

У деяких рольових іграх використовуються тактильні способи взаємодії. З однієї сторони, тактильна взаємодія першою виявляється у досвіді дитини. З другого боку, у дітей з аутизмом саме вона є часто дефіцитарною. Діти, які мають високий рівень розвитку, засвоюють і мовленнєві засоби взаємодії. Рольові ігри у цьому випадку можуть нести складніший сюжет, а крім того, передбачати вибіркове ставлення до учасників.

У заняття можна також включити інші ігри, котрі допоможуть у вирішенні тих чи інших задач для конкретної групи дітей. Крім того, ігрові заняття поступово можуть стати місцем зустрічі для дітей та педагогів, під час яких можуть обговорюватись ті події, котрі відбулися з кожною дитиною.

Висновки. Для дітей з аутизмом гра – це можливий спосіб допомогти перейти від самозанурення до реальної взаємодії з іншими людьми, зрозуміти свої почуття, оточення, стосунки з батьками та однолітками.

Особливостями ігрової діяльності дітей з аутизмом є: гра з власним відчуттям, відсутність сюжету, дитина не грає у гру, запропоновану дорослим.

Перспективи подальших досліджень. Запропонована структура ігрового заняття для дітей з аутизмом може враховуватися та використовуватися логопедами, дефектологами, психологами, які працюють с дітьми з аутизмом для більш ефективного розвитку дітей.

Список використаних джерел

1. Методики подолання соціальних проблем. URL: http://www.autismspectrum.org.ua/index.php/social_problems_uk.html.
2. Карвасарская, И. Б. (2003). В стороне. Из опыта работы с аутичными детьми. Москва. Теревинф. 70 с.
3. Морозова, Т. И., Морозов, С. А. (2002). Мир за стеклянной стеной. Книга для родителей аутичных детей. Москва: "Изд-во Сигнал".
4. Рыков, В. Аутизм. Статистика по аутизму. В URL: <http://psyp.ru/art01/autizm.php>.
5. Спиваковская, А. С. (2000). Психотерапия: игра, детство, семья. Часть 2: психотерапия детского аутизма. Москва: ООО Апрель Пресс, ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс. 464 с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Metodyky podolannia sotsialnykh problem. URL: http://www.autismspectrum.org.ua/index.php/social_problems_uk.html.
2. Karvasarskaia, Y. B. (2003). V storone. Yz opyta raboty s autychnymy detmy. Moskva. 70 s.

3. Morozova, T. Y., Morozov, S. A. (2002). Myr za steklianoi stenoj. Knyha dlja rodytelej avtychnykh detej. Moskva: "Yzd-voSyhnal".

4. Rukov, V. Avtyzm. Statystyka po avtyzmu. URL: <http://psypp.ru/art01/autizm.php>.

5. Spyvakovskaia, A. S. (2000). Psykhoterapiya: yhra, detstvo, semia. Chast 2: psykhoterapiiadetskoho avtyzma. Moskva. 464 s.

N.O. Yevdokymova, E.S. Chekanova. Particular qualities of gaming activities for children with autism. *The article focuses on the need for socialization of autistic children. The primary socialization of these children is the play. Therefore, the construction of the logic of developing the ability of children with autism to play is actualized. Features of play activity of a child with autism are determined: self-stimulation of auditory, visual, tactile and other sensations; use of non-game items; limited and monotonous action with toys; lack of a game plot; indifference to adults. The main and specific tasks of play sessions for children with autism are defined. Levels in the game mastered by the child are distinguished: contact establishment; imitation; games by the rules; story-role-playing games. The structure of a play session for children with autism is suggested.*

For children with autism, playing is a possible way to help move from self-immersion to real interaction with others, to understand their feelings, surroundings, relationships with parents and peers.

Features of play activities of children with autism are: play with your own feeling, lack of plot, the child does not play the game offered to adults.

Prospects for further research. The proposed play structure for children with autism can be taken into account and used by speech therapists, speech pathologists, psychologists who work with children with autism for more effective development of children.

Keywords: children with autism, play activity, play, emotional contact, communicative abilities.

УДК 159.9; 364.044.24

Н.О. Євдокимова, Ю.В. Воскевич

ОЗНАКИ І ПРИЧИНИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРЯННЯ ПРИЙОМНИХ БАТЬКІВ ТА БАТЬКІВ-ВИХОВАТЕЛІВ ДИТЯЧИХ БУДИНКІВ СІМЕЙНОГО ТИПУ

Н.О. Євдокимова, Ю.В. Воскевич. Ознаки і причини емоційного вигорання прийомних батьків та батьків-вихователів дитячих будинків сімейного типу. У статті показано, що діяльність прийомних батьків і батьків-вихователів дитячих будинків сімейного типу є емоційно напруженою і може призводити до емоційного вигорання. Зазначено, що емоційне вигорання дуже негативно впливає на людину, підриває її здоров'я і бажання працювати. Головними складовими емоційного вигорання визначено: емоційне виснаження (переживання спустошеності і безсилля); зниження